Smag og behag i religionerne

Forfattere: Anne Krogh Aastrup
Redaktør: Thomas Brahe
Faglige temaer: Ritual, Madkultur, Social kontekst, Jødedom, Kristendom, Islam
Kompetenceområder: Livsfilosofi og etik

Introduktion:
Gennem blindsmagning skal eleverne vurdere og diskutere aspekter omkring smagens betydning/rolle ud fra de tre abrahamitiske religioners madkultur i forhold til sociale og kulturelle forhold og deres egen livsverden.

Aktivitet med dialogoplæg og billeder

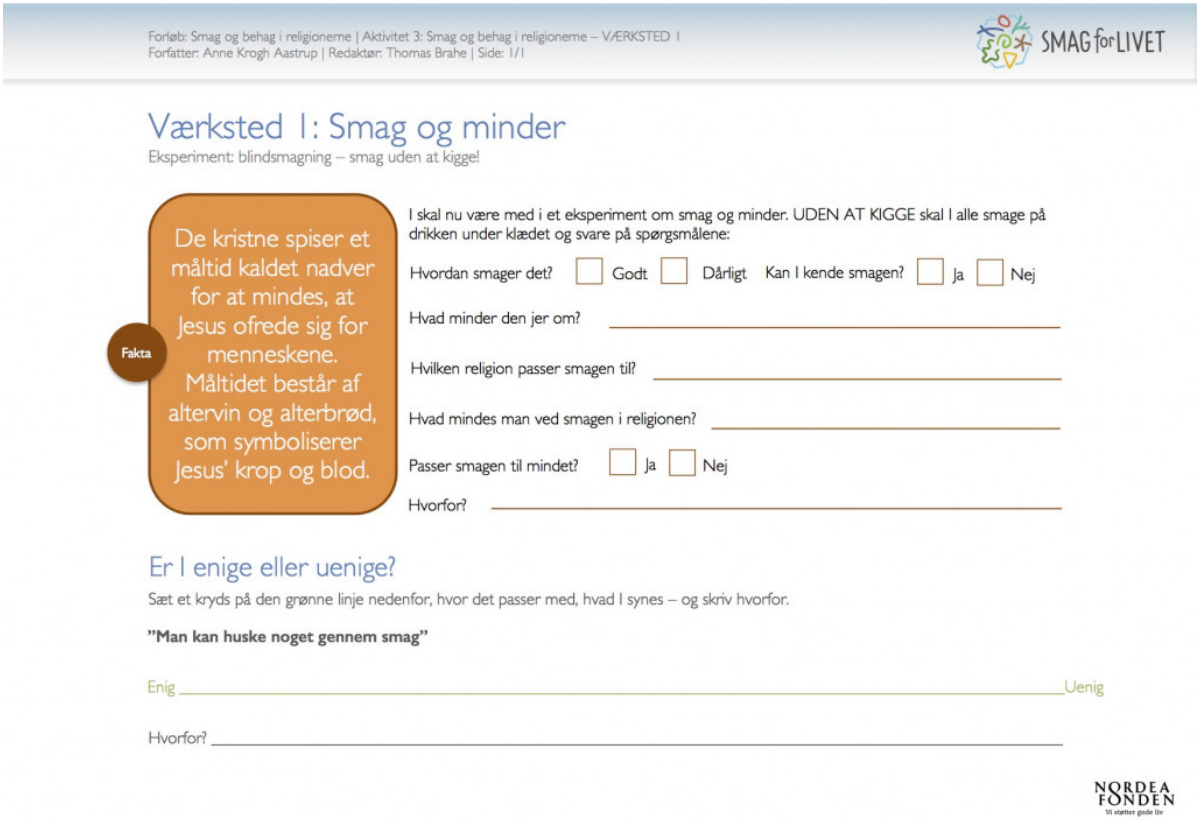
I Eleverne skal i denne aktivitet ud på værksteder (kopiark 1), hvor de skal blindsmage en madvare og reflektere over og tage stilling til smagens betydning i forhold til sociale og kulturelle og deres egen livsverden. Værkstedsarbejdet samles op i plenum gennem CL-øvelsen

NORDEA FONDEN
Vi støtter gode liv

værdilinjen (se mere under uddybende).

2 Hvert værksted består af et værkstedsark (kopiark 1a, 1b og 1c) og et smagselement. Værkstederne har hver et tema omkring smagens betydning i forskellige sammenhænge, f.eks. smag og minder og smag og nydelse. Temaerne tager udgangspunkt i de tre abrahamitiske religioners madkulturer.

3 Værkstedsarkene består af en faktaboks, refleksionsspørgsmål og et udsagn, som eleverne skal tage stilling til. Se eksempel på et sådan værkstedskort nedenfor (det viste værkstedskort kan downloades i fuld størrelse her):

Download resten af værkstedsarkene i kopiark-oversigten.

4 Faktaboksen på hvert værkstedsark har til formål at relatere værkstedets tema til en af de abrahamitiske religioner samt give eleverne noget konkret at forholde sig til i deres videre refleksioner.

5 Refleksionsspørgsmålene (kopiark 2) skal hjælpe eleverne med at bearbejde smagsoplevelsen fra blindsmagningen, og sætte deres refleksion og kropslige sensoriske hukommelse (uddybende) i gang omkring temaet på værkstedet. De skal også give eleverne redskaber til at tage stilling til udsagnet på værkstedsarket.

6	De respektive udsagn samt værdilinjerne på værkstedsarkene er forøvelser til samme plenumøvelse. Eleverne skal her tage stilling til udsagnet og sætte deres svar på værdilinjen, alt efter hvor enige eller uenige de er i det, og prøve at sætte et par ord på, hvorfor de synes det.
7	Forbered smagselementerne i mundrette størrelser og læg klæder over, så eleverne ikke kan se dem. De kan placeres på værkstederne eller oppe ved læreren, hvor eleverne kan komme op og smage.
8	Eleverne deles ind i grupper på 3-4 elever. *Der kan godt være flere grupper på et værksted ad gangen. De sætter sig blot lidt fra hinanden.*
9	Forklar, hvad eleverne skal på værkstederne, inden de går i gang. *OBS! Hvis smagselementerne er på værkstederne, er det vigtigt, at eleverne får at vide, at de IKKE må kigge under klæderne, da dette vil svække målet med aktiviteten.*
10	Eleverne starter med at blindsmage madvaren på værkstedet. Herefter skal de lave opgaverne på værkstedsarket (kopiark 1a, 1b og 1c). De skal læse faktaboksen, svare på refleksionsspørgsmålene og til sidst tage stilling til udsagnet nederst på arket ved at sætte deres svar på værdilinjen.
11	Afhængig af tid kan man enten vælge, at *alle* grupper kommer rundt på *alle* værksteder (læs punkt 13 og spring punkt 14 over), eller at hver gruppe har ét bestemt værksted, som de fremlægger for de andre grupper under opsamlingen (læs punkt 14 og spring punkt 13 over). Hvert værksted tager ca. 10 min., så alle værksteder burde kunne nås af alle grupper i løbet af en lektion. Sæt evt. tid på, hvor længe eleverne har til værkstederne, så grupperne skifter samtidig. (www.tagtid.dk kan anvendes til dette).
12	Værkstedsarbejdet leder frem til en plenumdiskussion, hvor udsagnene fra værkstederne tages op gennem øvelsen fra CL – værdilinjen (se mere under uddybende).
13	Skiltene til værdilinjen (kopiark 3) lægges på gulvet i klassen i hver sin ende af rebet, som udgør værdilinjen.
14	Hvis alle grupperne har været rundt på alle værksteder, læser læreren, udsagnene fra værkstederne op ét ad gangen, og en fra hver gruppe viser, hvad gruppen har svaret ved at stille sig det sted på værdilinjen, som gruppen har valgt. *Det er bedst, at det kun er én fra hver gruppe, der stiller sig på værdilinjen for overblikkets skyld. Lad*

grupperne aftale, hvem i gruppen der stiller sig på linjen til hvilket spørgsmål.

Udsagnet diskuteres i fællesskab, inden næste udsagn læses op.

Forslag til dialog:

"Okay, jeg læser nu udsagnet fra værkstedet: 'Smag og nydelse'. Én fra hver af jeres grupper stiller sig derefter på værdilinjen, alt efter hvor enige eller uenige I er i udsagnet i jeres gruppe. Udsagnet lyder: Der er nydelse i mad, og det er godt at undgå nydelse. Er I enige eller uenige? Gruppe 1, I har stillet jer ved 'enig'. Hvorfor?"

15 Hvis grupperne har haft hver deres værksted, præsenterer hver gruppe deres værksted for de andre grupper. Grupperne starter med at blindsmage værkstedets smag, og præsentationsgruppen fortæller herudfra om emnet og deres svar på refleksionsspørgsmålene. Derefter giver præsentationsgruppen udsagnet fra værkstedet til resten af klassen, som diskuterer det i deres grupper og vælger en, som viser gruppens svar på værdilinjen.

Det er bedst, det kun er én fra hver gruppe, der stiller sig på værdilinjen for overblikket skyld. Lad grupperne aftale, hvem i gruppen der stiller sig på linjen til hvilket spørgsmål.

Herefter diskuteres udsagnet i fællesskab.

Forslag til dialog:

"Okay, I skal nu blindsmage smagen fra værksted 2: 'Smag og nydelse'. Og så har gruppe 2 ordet. Gruppe 2, kan I læse spørgsmålene fra værkstedet op og fortælle os, hvad I har svaret? Så kan I andre jo tænke over, om I er enige eller ej imens.

Godt, nu har gruppe 2 fortalt os om deres svar, og nu skal I alle tage stilling til, om I er enige eller uenige. Gruppe 2, vil I læse udsagnet op fra jeres værksted?

"Der er nydelse i mad, og det er godt at undgå nydelse."

I får lige 1 min. i hver gruppe til at diskutere, om er enige eller uenige, og så vælger I en fra jeres gruppe, der stiller sig på værdilinjen, alt efter hvor enige eller uenige I er i udsagnet i jeres gruppe."

16 Ud fra elevernes svar på udsagnene startes en klassediskussion om værkstedets tema. Refleksionsspørgsmålene fra de forskellige værksteder inddrages i diskussion (se vejledning kopiark 2).

Forslag til dialog:

"Okay, hvordan smager det, I har fået? (Daddel) *Ja, sødt. Er det en god smag? Nyder I den? Nogle af jer gør, andre gør ikke. Hvad vil det egentlig sige 'at nyde noget'? Er det en smag eller en følelse i*

kroppen? Hvad synes I? -> Ja, det kan være, når man spiser noget, man godt kan lide? Noget sødt måske? Men nogle af jer nød jo ikke den søde smag, I fik lige før ->

Kan man nyde noget så meget, at man glemmer alt omkring sig? Har nogen af jer før prøvet at glemme ting, fordi I var midt i at nyde noget? Måske en god leg eller noget lækkert i spiste?"

Forberedelser

- Print værkstederne ud (kopiark 1a, kopiark 1b og kopiark 1c). OBS! Der skal være en kopi til hver gruppe på hvert værksted, hvis man vælger, at alle grupper skal rundt på alle værksteder. Se punkt 10.
- Forbered madvarende til værkstederne (kopiark 2). Læg dem under et klæde, så eleverne ikke kan se, hvad det er.
- Print skiltene til værdilinjen (kopiark 3) og laminer dem. Find et reb til værdilinjen.
- Hav disse fire artikler klar, evt. udprintet:

1. Kristeligt Dagblad: Nadver skal dufte, smage og mærkes
2. Kristeligt Dagblad: Smag på kirken
3. Kristeligt Dagblad: Halal eller bacon? Spiseregler er en kamp om magt
4. Kristeligt Dagblad: Hvad spisekammeret fortæller om tro

Læringsmål

Gennem blindsmagning skal eleverne vurdere og diskutere aspekter omkring smagens betydning/rolle ud fra de tre abrahamitiske religioners madkultur (se mere under uddybende) i forhold til sociale og kulturelle forhold og deres egen livsverden.

Fra Fælles Mål sigtes specielt mod følgende videns- og færdighedsmål:

Kompetenceområdet Livsfilosofi og etik (efter 3. kl.)

- *Eleven kan udtrykke sig om grundlæggende tilværelsesspørgsmål i forhold til den religiøse dimension*
- *Eleven kan udtrykke sig om grundlæggende etiske problemstillinger*
- *Eleven kan udtrykke sig om opfattelser af Gud, tro og mennesker*
- *Eleven har viden om enkle fagord og begreber samt faglige teksters formål og struktur*

Kompetenceområdet Livsfilosofi og etik (efter 6. kl.)

- *Eleven kan i skrift og tale udtrykke sig nuanceret om grundlæggende tilværelsesspørgsmål i relation til den religiøse dimensions betydning*
- *Eleven kan redegøre for sammenhængen mellem etiske principper og moralsk praksis i hverdagslivet og i*

religiøse problemstillinger

- *Eleven kan udtrykke sig om betydningen af trosvalg for menneskers handlinger og tydning af tilværelsen*
- *Eleven har viden om fagord og begreber og faglige teksters formål og struktur*

Uddybende

Værdilinjen

Øvelsen/strukturen stammer fra Cooperative leaning. Det er en metode, hvor undervisningen tager udgangspunkt i bestemte principper og samarbejdsstrukturer med henblik på læring.

Værdilinjen er en struktur, som bl.a. kan bruges til reflekterende tænkning hos eleverne. Strukturen går ud på, at eleverne præsenteres for et udsagn. De reflekterer herefter over det, hvorefter de placerer deres svar på værdilinjen. Værdilinjen er en streg med udsagnet enig i den ene ende og uenig i den anden ende. Værdilinje:

Enig_____Uenig

I dette materiale består værdilinjen af et reb med udsagnene enig/uenig i enderne. Denne lægges på gulvet i klassen, og eleverne stiller sig på rebet alt efter hvor enige/uenige de er.

Se mere om cooperative learning i bl.a. *Undervisning med samarbejdsstrukturer, Coopereative learning* af Spencer Kagan og Jette Stenlev.

Kropslig erfaring og sansning

Uddrag fra Kultur – det fleksible fællesskab, kapitel 6: Kultur som arv s. 126-127, af Kristen Hastrup

"Den tavse viden knytter sig i høj grad til en kropslig hukommelse. (…) I modsætning til den kognitive hukommelse, der lagres i sprog og sætninger, og som derfor kan skrives ned, sættes på hylder og glemmes, er kroppens hukommelse altid nærværende. (…) Den sensoriske hukommelse vil være velkendt for de fleste, fx i form af en særlig duft, der kan fremkalde erindringer om en bestemt sommer, eller smagen af kvædemarmelade, der får mindet om mormor til at stå lysende klart."

Smag og behag i religioner

Materialet beskæftiger sig med kristendom og dennes søstre-religioner islam og jødedom. Da religionerne udspringer fra de samme grundsynspunkter (et monoteistisk gudesyn, lineære livsforståelse, det evige lig, himmeriget m.m) er det i forhold til emnet madkultur, smag og behag interessant at se på forskellige og ligheder blandt dem samt hvordan forståelsen omkring dette påvirker religionernes sociale og kulturelle

forhold i det moderen samfund. Materialet forsøger at skabe viden om emnet smag og behag i religioner, samt skabe et reflekterende rum for eleverne, hvor de kan forholde sig emnet og relatere det til deres egen hverdag.

Hinduisme og buddhisme ville i og for sig også være relevante for emnet, da disse også er store verdensreligioner, om kan forekomme i elevernes hverdag. De kan inddrages hvis eleverne er nysgerrige på dette, men beskrives ikke i dette materiale.

Religioner og madkultur

Religioner har udviklet forskellige madkulturer gennem tiden. De bygger sjældent på smag og gode og dårlige smagsopleveler, men mere på behaget i form af kulturelle og religiøse ideer om, hvad der er godt/rent mad og dårligt/urent mad. De religiøse ideer omkring mad betyder meget for de herskende opfattelser af mad, og påvirker som oftest kulturelle og sociale sammenhænge i de forskellige trosretninger (og de samfund de er en del af). Man kan både se de religiøse spiseregler som inkluderende og ekskluderende – alt efter hvilken synsvinkel, man vælger. Mad og smag hænger sammen med nydelse og dette er også tilfældet i religiøse sammenhænge. Ofte får man dog større spirituel smag ved at undgå madnydelsen. Derfor er faste en stor del af flere religioner og en måde at opnå større guddommeligt og åndeligt nærvær.

De Abrahamitiske religioner

Kristendom, islam og jødedom kan gå under fællesbetegnelsen *abrahamitiske religioner*, da de alle ser patriarken Abraham som deres stamfar.

Læs fortællingen om Abraham og se mere om forskellige og ligheder mellem de Abrahamitiske religioner her: https://da.wikipedia.org/wiki/Abrahamitiske_religioner og her: https://www.religion.dk/tv%C3%A6rreligi%C3%B8st/hvad-siger-religionerne-om-abraham

Indenfor de tre abrahamitiske religioner findes der forskellige madkulturer, madritualer og spiseregler. I denne tekst beskrives de overordnede forhold omkring madkulturer inden for hver religion samt viden om de specifikke madritualer, der anvendes i opgaverne i materialet.

Smag i Jødedommen

Jødedommen har rigtig mange spiseregler, som omhandler, hvad der må spises (rent og urent mad), samt hvordan det tilberedes og opbevares. Det er i mange af tilfældene ikke specificeret hvorfor reglerne er som de er – udover at Jahve (Gud) har forkyndt det. Det tilladte mad kaldes i jødedommen for *kosher (mad der er tilladt af Gud)*, og består af vegetarisk føde og kødet fra visse planteædende dyr, som både tygger drøv og har spaltede klove. Det gør at svinet bl.a. er urent (da det ikke tygger drøv) og kamelen (da den ikke har spaltede klove). Fisk der har finner og skel er kosher, men skaldyr er urene. Derudover er rovfugle og kryb også urene (note 1). Jøderne må heller ikke blande kød og mælk, hverken i tilberedning eller opbevaring af

maden (note 2).

Jøderne må ikke spise blod, da det symbolisere livet/sjælen. Blodet skal bruges til at skaffe soning (fra Jahve) gennem ofring, ved at give et offer/livet. Blodet er et symbol på frelse og liv – jf. blodet på dørene i Ægypten, som frelste jødernes liv. Jøderne spiser derfor kun dyr der er slagtet efter schächtning-metoden, hvor dyrets halspulsåre skæres over og blodet løber fra dyret inden og under tilberedelse. Der bedes en bøn til Jahve før slagtningen så han ved det er en offergave til ham (note 3).

Påskeritualet

Det jødiske måltid er vigtigt, fordi det er rammen om en fælles identitet. Det handler i mange jødiske ritualer om at huske den fælles historie. Ved påskemåltidet (seder) bruger jøderne maden og smagen til at lade sanserne genopleve deres historie omkring deres befrielse og flugt fra Ægypten. Her har smagen en symbolsk betydning. Måltidet spises i en bestemt rækkefølge af symbolske og sanselige årsager. Alle 4 grundsmage er tilstede på seder-fadet som skal minde jøderne om deres befrielse fra Ægypten. Måltidet startes med bitre urter (radiser, peberrod eller bitter salat) som symbolisere den hårde tilværelse i Ægypten. De dyppes i saltvand for at symbolisere jødernes salte tårer. Til at opveje det bitre og salte spises noget sødt, oftest en frugtmos kaldet *charoset (*eller sød salat, æbler, honning og sød vin) som skal minde om leret jøderne brugte til at bygge deres huse med efter flugten (frugtmosen ligner ler) og den søde smag er et symbol på håbet. Under hele påsken må man ikke spise syrnet brød, men kun matzot/matzah, som er brød uden hævemidler/surdej. Dette er en erindring om det brød jøderne bagte aftenen inden flugten, som ikke havde tid til at hæve. Herudover er der også lam på seder-fadet, som symboliserer offerlammet, som en tak til Jahve om befrielsen, samt æg, som symbolisere et nyt liv.

Historien om udvandringen fra Ægypten

I den jødiske påske mindes udvandringen fra Ægypten - den begivenhed, som netop gjorde jøderne til et folk. Jøderne var i mange år slaver i Ægypten men med hjælp fra Gud (Jahve) og Moses som leder lykkedes det dem, under Farao Ramses II, at flygte. Gud ville befri sit folk og nedførte 10 plager over Ægypten for at Farao skulle lade dem gå. Ved den 10. plage slog Gud alle førstefødte ihjel. Dette lammede Farao, som mistede sin søn og jøderne kunne derfor flygte. Jøderne blev ikke ramt, da Gud havde givet dem besked på at slagte et lam og smøre dets blod på dørstolpen til deres hus. Derved vidste døden at her boede Guds folk som skulle gå fri (2. Mosebog 12, 21-23).

Smag i Kristendommen

I kristendommen er der i udgangspunktet ingen spiseregler. Jesus gjorde op med de jødiske renhedsregler (og synden mennesket pådrog sig ved at spise de forbudte frugt) og erklærede alt mad rent (og lovligt) (note 4+5). De steder hvor maden og smagen er i fokus i kristendommen er under bestemte ritualer og højtider. Højtiderne jul (Jesus fødsel) og påske (Jesus genopstandelse) fejre man begge med god og traditionel mad. Maden bliver omdrejningspunkt og symbol for de kristne værdier fællesskab og

næstekærlighed (at dele). Madtraditionerne har dog ikke særlig religiøs betydning her, ud over påskelammet/offerlammet til påske, som symboliserer Jesus offer.

Nadver

Ritualet/sakramentet nadver er det mest centrale måltid i kristendommen (nogen taler dog for at julemåltidet er blevet det mest centrale, da nadveren ikke er et reelt måltid længere, dog har det som nævnt ikke så stor symbolsk/religiøs betydning). Nadver betyder aftensmad og var tidligere et regulært måltid (nu er det blot symbolsk indtagelse af lidt brød og vin). Det er smagen af det guddommelige, og ikke den konkrete smag i brødet og vinden, som er i centrum i nadveren, og skal minde de kristne om Jesus og hans offer for mennesket. Nadveren var først et takoffer, hvor menigheden selv medbragte brød og vin som de gav/ofrede tilbage til Gud og Jesus som tak for deres offer til mennesket. Senere blev det til et sonoffer, hvor man mindes Jesus sonoffer for at fjerne menneskets skyld og synd og frelse det. Nadverbrødet er, som en reference tilbage til jødernes brød, usyret og uden hævemidler og formen af nadverbrødet som en oblat/mønt bygger på antagelsen om at Jesus "købte" mennesket sjæle fri ved sin ofring. I den katolske og ortodokse kristendom tror man at brødet og vinen forvandles til Jesus kød og blod under nadveren hvorigennem de får Jesus frelse. I den protestantiske kirke ses brødet og vinen blot som et symbol på Jesus kød og blod og bekræfter et kristent fællesskab.

Indenfor den katolske kristendom praktiserer man stadig faste, som forberedelse til Jesus død. Fasten vare 40 dage, fra fastelavn til påske, som svare til det antal dage som Jesus gik i ørkenen og fastede. Under dette blev han fristet af Satan, hvilket gør fasten til et symbol på at overvinde det onde. I den kristne faste må man spise døgnet rundt, men mindre end sædvanligt og nogle gange kun bestemte madvare (f.eks. må man ikke spise kød langfredag og man skal gerne holde sig fra nydelsesmadvare som alkohol og slik). Inden fasten holder man en fest, fastelavn, hvor man nyder smagen og alle livets goder. Man faster ikke i protestantisme, men har holdt fast i højtiden fastelavn.

Der har i de seneste år været en debat om, om/hvordan smagen i nadveren har betydning. – henvis til artikler.

Historien om den sidste nadver

Den sidste nadver, skærtorsdag i påsken, er den dag hvor Jesus spiste sit sidste måltid sammen med sine disciple før han blev fanget og korsfæstet. Jesus tog et brød og noget vin som symbol på sin krop og sit blod, velsignede det og delte til alle disciplene. Under måltidet sagde han til dem at de skulle mødes og spise sammen, når han var væk for at mindes ham og at han ville være ved dem gennem brødet og vinen. Ved denne handling opstår den nye pagt mellem Gud og mennesket som frigiver menneskene fra synder. I forhold til maden frigøres menneskene fra madregler og må spise hvad de vil (Lukasevangeliet 22, 7-22).

Smag i Islam

I Islam er der vægt på orden og renhed, hvilket også gælder i deres madkultur. Det de fleste kender til islamisk madkultur er forbuddet mod svinekød. Muslimerne må ikke spise dette fordi det er urent. Det gælder også selvdøde dyr og blod. (note 6). Dog har de ikke nær så mange madforbud som jøderne. Urent mad kaldes haram og tillad mad kaldes halal. Tilladt kød skal slagtes ved halal-slagtning, hvor dyrets hovedpulsåre skæres over af en muslim, mens Allahs navn siges (så man ved det er ofret til den rigtige gud), hvorefter blodet løber fra. Der står ikke specifik i koranen hvorfor reglerne er sådan, andet end at Allah har befalet det.

Ramadan

Islam har særligt fokus på maden og smagen eller manglen på sammen under deres månedslange faste Ramadan (Den 9. måned i den islamiske kalender hedder ramadan og er hellig, og en af de 5 søjler i islam, da Muhammed her modtog åbenbaringerne af koranen under sin faste). Muslimerne fejrer under fasten at Muhammed modtog Guds hellige ord. Her må muslimerne ikke spise eller drikke noget med smag i dagtimerne (derfor er vand tilladt). Muslimerne skal gennem faste overvinde de legemlige nydelser som mad og drikke (rygning og sex) og herved styrke deres kraft og få en opløftelse af ånden for at komme tættere på Gud. Fasten er en spirituel afgiftning af sindet og renser det for alle fristelser.

Derudover minder faste muslimer om de fattige og deres mangel på mad. Det er under fasten vigtigt at dyrke solidaritet og fællesskab med de fattige og andre muslimer. Derfor deler muslimerne mad med de fattige for at give ud af den godhed som Gud/Allah har skænket dem

Muslimerne må dog gerne spise når solen er væk. De spiser 2 måltider her. Et inden solen står op – Suhoor og et efter solnedgang – Iftar. Iftar måltiden består af traditionelle retter og her er smagen og behaget i fokus, da det nydes med familien. Fællesskabet er under ramadanen vigtigt og man bruger måltidet og maden til at samles omkring (Det muslimske fællesskab kaldes Umma). Muslimerne tænker over, hvordan de indgår i fællesskaber og hvordan de selv bidrager til dem med godhed og ærlighed m.m. Efter solnedgang brydes fasten ofte med dadler der ligger i blød i et glas mælk, da Muhammed selv brød sin faste med 3 dadler. Muhammed fortæller at netop dadler er gode at bryde fasten med, da den søde smag giver energi og minder om alt det søde/gode Gud har givet.

Fasten sluttes af med en stor fest – Eid, hvor der ligesom ved iftar er fokus på fællesskabet omkring måltidet.

Historien om Muhammeds åbenbaring af koranen

Profeten Muhammed gik ofte ud til en grotte i ørkenen, når ville meditere. Det gjorde han tit under hans faste, da kroppen her var ren og det var dermed lettere at gøre sig fri fra den. En dag, da han sad i grotten, viste ærkeenglen Gabriel sig for ham, og fortalte ham at Gud/Allah, havde valgt ham som den sidst profet og at han skulle udbringe Guds budskab. Derefter åbenbarede Gabriel Guds ord for Muhammed, som senere blev skrevet ned i koranen (sura 53).

Kilder

Note 1: (3. Mos. 11:3.) Alle, som har spaltede hove og kløft i hovene, og som tygger drøv, må I spise. (3. Mos. 11:3), men kødædende dyr, skaldyr og fisk, hvis skæl ikke kan fjernes, er forbudt

Note 2: (2. Mos. 23:19) Du må ikke koge et kid i dets moders mælk.

Note 3: (3. Mos. 17:11-14.) For kødets liv er blodet, og det har jeg givet jer til at komme på alteret for at skaffe soning mellem jer; det er blodet, der skaffer soning, fordi der er livet. Derfor siger jeg nu til israelitterne: Ingen af jer må spise blod; den fremmede, der bor som gæst blandt jer, må heller ikke spise blod. Hvem som helst af israelitterne og af de fremmede, der bor som gæst blandt dem, som fanger noget vildt eller en fugl, der må spises, skal lade blodet løbe fra og dække det til med jord. For blodet er livet i alt kød; det er dets liv"

Note 4: (Mark. kap 7) Og han kaldte atter skaren til sig og sagde: 'Hør mig, alle sammen, og forstå: Der er intet, som kommer ind i et menneske udefra, der kan gøre det urent, men det er det, som kommer ud af et menneske, der gør et menneske urent'"

Note 5: (Ap.G. 10) Da disciplen Peter er på vej til Antiokia, beordres han af Gud til en hednings hus. På vej derhen går han op på et hustag for at bede, og han får der en vision. En dug daler ned fra himlen, og i den er alle slags dyr og al slags mad, og Kristus taler til ham fra himlen: "Slagt og spis." Peter svarer: "Nej, Herre, for jeg har aldrig spist noget vanhelligt og urent." Synet fra himlen må gentage sig tre gange, før Peter forstår, at det, Herren har erklæret for rent, må alle spise.

Note 6: (Koranen sura 5, 4) Forbudt for jer er det selvdøde og blod og svinekød og det, et andet navn end Allahs er påkaldt over (ved dets slagtning), og det kvalte og det, der er dræbt med sten eller stav, og det, der er dræbt ved fald, og det ihjel-stangede og det, som de vilde dyr har ædt af - og det, som er ofret på et alter (til afguderne).

Kopiark

Kopiark:
Kopiark 1a - Værksted 1 - Forløb_Smag og behag i religionerne - Aktivitet_Smag og behag i religionerne.pdf
Kopiark 1b - Værksted 2 - Forløb_Smag og behag i religionerne - Aktivitet_Smag og behag i religionerne.pdf
Kopiark 1c - Værksted 3 - Forløb_Smag og behag i religionerne - Aktivitet_Smag og behag i religionerne.pdf
Kopiark 2 - Værksteder (oversigt til læreren) - Forløb_Smag og behag i religionerne - Aktivitet_Løb efter smagen i religionen.pdf
Kopiark 3 - Værdikort - Forløb_Smag og behag i religionerne - Aktivitet_Løb efter smagen i religionen.pdf

Værksted 1: Smag og minder

Eksperiment: blindsmagning – smag uden at kigge!

Fakta

De kristne spiser et måltid kaldet nadver for at mindes, at Jesus ofrede sig for menneskene. Måltidet består af altervin og alterbrød, som symboliserer Jesus' krop og blod.

I skal nu være med i et eksperiment om smag og minder. UDEN AT KIGGE skal I alle smage på drikken under klædet og svare på spørgsmålene:

Hvordan smager det? ☐ Godt ☐ Dårligt Kan I kende smagen? ☐ Ja ☐ Nej

Hvad minder den jer om? _____

Hvilken religion passer smagen til? _____

Hvad mindes man ved smagen i religionen? _____

Passer smagen til mindet? ☐ Ja ☐ Nej

Hvorfor? _____

Er I enige eller uenige?

Sæt et kryds på den grønne linje nedenfor, hvor det passer med, hvad I synes – og skriv hvorfor.

"Man kan huske noget gennem smag"

Enig _____ Uenig

Hvorfor? _____

NORDEA FONDEN
Vi støtter gode liv

Værksted 2: Smag og nydelse

Eksperiment: blindsmagning – smag uden at kigge!

Fakta

Under *ramadanen* må muslimerne ikke nyde smagen af noget, mens solen er oppe. Fasten skal afrense muslimernes sind fra nydelse som f.eks. mad og drikke. De må ikke blive distraheret af nydelsen – derved kan de bedre fokusere på det åndelige og Allah.

I skal nu være med i et eksperiment om smag og minder. UDEN AT KIGGE skal I alle smage på drikken under klædet og svare på spørgsmålene:

Giver smagen nydelse? ☐ Ja ☐ Nej

Hvordan smager det? _____

Hvordan smager/føles nydelse? _____

Bliver man distraheret af nydelse? _____

Er I enige eller uenige?

Sæt et kryds på den grønne linje nedenfor, hvor det passer med, hvad I synes – og skriv hvorfor.

"Der er nydelse i mad, og det er godt at undgå nydelse"

Enig _____ Uenig

Hvorfor? _____

NORDEA FONDEN
Vi støtter gode liv

Værksted 3: Smag og behag

Eksperiment: blindsmagning – smag uden at kigge!

Fakta

I jødedommen og islam er der mad, der er forbudt at spise. Det er, fordi man mener, at Gud har sagt, at det er urent.

I skal smage på en smag, som kommer fra et urent dyr. Selvom man er muslim eller jøde, må man godt smage på den, da smagen her er kunstigt fremstillet og ikke rigtig kommer fra et urent dyr.

Hvordan smager det? ☐ Godt ☐ Dårligt

Hvilken smag er det, og hvilket dyr kommer den fra? _____

Troede I, det ville smage godt eller dårligt, inden I smagte det? ☐ Godt ☐ Dårligt

Hvorfor? _____

Tror I, smagen er med til at gøre meden uren? ☐ Ja ☐ Nej

Hvorfor? _____

Er I enige eller uenige?

Sæt et kryds på den grønne linje nedenfor, hvor det passer med, hvad I synes – og skriv hvorfor.

"Noget mad er urent"

Enig _____ Uenig

Hvorfor? _____

NORDEA FONDEN
Vi støtter gode liv

SMAG for LIVET

Oversigt over værksteder

Kopiark 2

Værksted 1. Tema: smag og minder. Religion: kristendom. Smag: saft (sød)

Refleksionsspørgsmål til eleverne på værkstedet	Diskussion: Enig eller uenig
Hvordan smager det? Lægger op til stillingtagen fra eleverne og refleksion omkring deres egen smag. **Kan I genkende smagen?** Lægger op til at eleverne bruger deres kropslige sensoriske hukommelse. **Hvad minder den jer om?** Skal give eleverne erfaring med og bevidsthed om, at de kan mindes noget gennem smagen. Dette skal gøre deres videre refleksioner mere nærværende. **Hvilket minde/religion passer smagen til?** Faktaspørgsmål. Smagen passer til kristendommen og ritualet nadver, hvor saft/vin drikkes som symbol på Jesus blod for at mindes hans offer for menneskene. **Passer smagen til mindet? Hvorfor?** Lægger op til refleksion omkring hvorfor smag kan være med til at mindes. Hvad er det, der gør at vi mindes noget?	Udsagn: **Man kan huske noget gennem en smag** Her kan diskussionen gå på, hvad det er, der gør, at man mindes noget gennem smag. Tag udgangspunkt i refleksionsspørgsmålene og snak om, hvad det er, eleverne mindes, når de smager saften. Både i forhold til forløbet (at smagen passer til kristendommen og ritualet nadver), men også i forhold til deres egne minder med smagen. Minder smagen dem om noget fra deres eget liv? Er det gode eller dårlige minder? Samtalen kan ledes videre til at tale om, om nogle smage er bedre til at mindes nogle bestemte ting, f.eks. søde smage, som saft, er måske bedre til at mindes gode ting? Supplér evt. ved at læse artiklen *Nadver skal duftes smages og mærkes* (kopiark 4) højt for eleverne og diskutér synspunkterne i den. Husker man bedre, hvis man spiser noget, der smager godt, eller er det lettere, hvis der ingen smag er? (Diskussionen kan føres videre i værksted nr. 2) Relatér til elevernes egen livsverden ved f.eks. at spørge ind til, om de har oplevet episoder, hvor smag gjorde det lettere at leve sig ind i tingene.

Værksted 2. Tema: smag og nydelse. Religion: islam. Smag: dadler (sød)

Refleksionsspørgsmål til eleverne på værkstedet	Diskussion: Enig eller uenig
Giver smagen jer nydelse? Lægger op til refleksion over om der er nydelse forbundet med smag. **Hvordan smager det?** Lægger op til stillingtagen fra eleverne og refleksion omkring deres egen smag. **Hvordan smager/føles nydelse?** Lægger op til at eleverne anvender deres kropslige sensoriske hukommelse omkring smag og nydelse. **Bliver man distraheret af nydelse?** Lægger op til refleksion af begrebet nydelse og hvordan det påvirker os som mennesker.	Udsagn: **Der er nydelse i mad, og det er godt at undgå nydelsen** Her kan diskussionen gå på, hvad nydelse egentlig er. En smag? En følelse i kroppen? En fysisk ting? Nogle af eleverne synes måske ikke, at smagen af dadler er god, selvom den er sød. Diskutér, hvad det er, der gør, at man nyder en smag. Gør det en forskel, at man ved, hvad det er / ikke ved, hvad det er, man spiser, og hvordan madvaren ser ud/farve osv.? Diskutér ud fra refleksionsspørgsmålene, om det er godt at undgå nydelse. Om man kan få for meget nydelse, så man måske bliver helt opslugt af det og glemmer alt omkring sig. Kan det få konsekvenser at nyde noget (for meget)? Diskutér, om man kan komme tættere på noget, f.eks. Gud, ved at undgå nydelse. Om ens fokus er større? Eller er det sværere at fokusere, hvis man ikke har nydelse (f.eks. fordi man så er sulten, når man undgår mad)? Spørg ind til om eleverne egne oplevelser for at gøre det mere nærværende for dem.

NORDEA FONDEN
Vi støtter gode liv

Værksted 3. Tema: smag og behag. Religion: jødedom og islam. Smag: baconchips (salt)

OBS! Vær opmærksom på ikke at købe flæskesvær, da dette er et produkt fra svin og ikke kan spises af alle. Baconchips er derimod en fabrikeret smag af bacon og kan derfor spises af alle uden brud på religionsetiketter, hvis nogle af eleverne er jøder eller muslimer.

Refleksionsspørgsmål til eleverne på værkstedet	Diskussion: Enig eller uenig
Smager det godt eller dårligt? Lægger op til stillingtagen fra eleverne og refleksion omkring deres egen smag. **Hvilken smag er det, og hvilket dyr kommer den fra?** Faktaspørgsmål. Smagen er bacon og stammer fra grisen. **Troede I, det ville smage godt eller dårligt, inden I smagte? Hvorfor?** Lægger op til refleksion over om ordet urent har en negativ indvirkning på elevernes forhåndsforståelse af smagen. **Tror I, smagen er med til at gøre maden uren? Hvorfor?** Lægger op til refleksion omkring begrebet urent og hvad, der gør at noget mad er urent.	Udsagn: **Noget mad er urent?** Her kan diskussionen gå på, hvornår mad er urent. Er det urent/rent, fordi Gud har sagt det – eller fordi det er beskidt, eller fordi det måske smager dårligt? Eleverne har måske ikke selv overvejet de andre grunde til, at maden kan være uren, så hjælp dem i gang med refleksionerne ved at stille nogle spørgsmål heromkring. Tag evt. udgangspunkt i refleksionsspørgsmålene. Tag udgangspunkt i den konkrete smag fra værkstedet og snak om, hvad eleverne synes om den smag, og om de synes den er uren? Og hvad der evt. kan gøre, at nogle mennesker synes det (udover at Gud har sagt det). Grav dybere og snak med eleverne om, hvorfor Gud kunne have sagt det – eller hvorfor nogle tror, at Gud har sagt det. Er det noget med smagen? Smager det grimt? Er det fordi grisen vælter sig i mudder og er fysisk beskidt? Hvad kunne grunden være?

NORDEA FONDEN
Vi støtter gode liv

Uenig

Enig